

הקדמה

שנה פשוטה: א' תשרי / א' שבט / א' סיון שנה מעוברת: א' תשרי / י"א שבט / כ' אייר

ברוך ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִבְדִּילֵנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן
לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ, וּמֵאַהֲבָתוֹ אֱלֵינוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ
הַקֹּדֶשׁ בְּדֵי שְׂנוּזָה לְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹתָיו, לְהִיטִיב
לָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן לְאַחַר שִׁגְבָרָה
שְׁנֵאת חֵן וְלִשׁוֹן הָרַע בֵּינֵינוּ, נִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
וְגָלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ. וּמֵאֲזוּ אָנוּ מִתְפַּלְלִים לְה' שִׁיקְרָבֵנוּ
וְיִגְאֲלֵנוּ, וְאִין תִּפְלֹתֵנוּ מִתְקַבֵּלָת, כִּיּוֹן שִׁבְעוֹנוֹתֵינוּ
הִרְבִּים אֵינָנוּ מְנִיחִים לוֹ שִׁי־שָׂרָה שְׂכִינָתוֹ בְּתוֹכֵנוּ.

הקדמה

שנה פשוטה: ב' תשרי / ב' שבט / ב' סיון שנה מעוברת: ב' תשרי / י"ב שבט / כ"א אייר

חֲטָאִים רַבִּים גּוֹרְמִים לְאוֹרֵךְ הַגָּלוּת, אַךְ הַגְּדוֹל
שִׁבְהֵם הוּא חֲטָא הַלִּשׁוֹן, וּמִכַּמָּה טְעָמִים: א. חֲטָא
זֶה גָרַם לְחִרְבֵּן הַבַּיִת וְלַגָּלוּת, וְעַד שֶׁלֹּא נִתְקַנּוּ לֹא
נוֹכַל לְהִגָּאֵל. ב. גְּזֵרַת הַגָּלוּת הִיא מְזֻמֵּן חֲטָא
הַמְרַגְּלִים, שֶׁסָּפְרוּ לְשׁוֹן הָרַע עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעָלִינוּ
לְתַקֵּן חֲטָא זֶה קוֹדֵם הַגְּאוּלָּה. ג. מִפְרָשׁ בְּכַמָּה
מְקוֹמוֹת שֶׁחֲטָא זֶה גּוֹרֵם לְגָלוּת. ד. נֶאֱמַר בְּחֲטָא זֶה
'אֲרוּר מִכָּה רַעְהוּ בְּסִתְר', וּמִחֲמַת כֵּן אִין בְּרַפְתָּ ה'

יכולה לחול עלינו. ה. גדל עוון זה הוא ללא שיעור, עד שאמרו שהוא בכופר בעקר, ונפרעים ממנו בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא.

הקדמה

שנה פשוטה: ג' תשרי / ג' שבט / ג' סיון שנה מעוברת: ג' תשרי / י"ג שבט / כ"ב אייר

יש במה טעמים לכך שחטא לשון הרע חמור כל כך: א. על ידו מתעורר קטרוג גדול, וגורם למות וחרב בעולם. ב. הפוגם את פיו בדבורים אסורים, אזי גם דברי קודש שהוא אומר נמנעים מלעלות למעלה, וכביכול נחלש כח הקדושה. ג. אף חטא קל שעוברים עליו פעמים רבות נעשה חמור, כחוט דק הנכפל פעמים רבות, וכך שכן חטא זה שהוא חמור מצד עצמו, ועוברים עליו פעמים רבות מאד, שבוודאי הקלוקל גדול מאד.

הקדמה

שנה פשוטה: ד' תשרי / ד' שבט / ד' סיון שנה מעוברת: ד' תשרי / י"ד שבט / כ"ג אייר

יש אדם המזלזל באסור לשון הרע מחמת שאינו יודע שאסור לשון הרע הוא גם בדבר אמת, או שחושב שמוותר לומר על אדם שאינו חכם, או

שאינו יודע שאסור אפילו רק להאמין בלבו ללשון הרע. ויש שאומר לו היצר שאותו אדם הוא חנפן או בעל מחלקת, ומותר לדבר עליו. ולפעמים פועל היצר באפן הפוך, שהוא מחמיר כל כף את ענין לשון הרע, עד שמראה לאדם כאילו כל דבור הוא בכלל לשון הרע, ואם אינו רוצה להכשל עליו לפרש לגמרי מעניני העולם. וכן אין בני אדם יודעים כיצד לתקן את הדבר, אם עברו על אסורים אלו.

הקדמה

שנה פשוטה: ה' תשרי / ה' שבט / ה' סיון שנה מעוברת: ה' תשרי / ט"ו שבט / כ"ד אייר
 ספר זה מחלק לשני חלקים: א. הלכות אסורי לשון הרע. ב. הלכות אסורי רכילות. ואף שיש דינים ששונים בלשון הרע וברכילות, נכתבו דיניהם בשני החלקים, כדי שיוכל הלומד למצוא מיד את מבקשו, וגם כיון שבהלכות חמורות אלו אין ללמוד מענין לענין.

כל הדינים המבארים כאן אינם ממדת חסידות בלבד, אלא מצד הדין עצמו.

הקדמה

שנה פשוטה: ו' תשרי

שנה מעוברת: ו' תשרי

ב'פְּתִיחָה' שְׁלֹפְנֵינוּ יְבָאָר כַּמָּה מְצוּוֹת עֲשֵׂה וּמְצוּוֹת
 לֹא תַעֲשֶׂה רָגִיל לַעֲבוֹר מִי שְׂאִינוּ נִזְהָר מֵאֲסוּר זֶה
 שֶׁל לְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת.

וַיִּתְּבֵן שֶׁעַל יְדֵי הַלְמוּד בְּסֵפֶר זֶה לֹא יִשְׁלַט הַיִּצָּר
 הָרַע כָּל כֶּף בְּחֻטָּא זֶה. וּכְשֵׁיִתְחִיל הָאָדָם לְהַמְנַע
 מִלַּעֲבֹר עַל חֻטָּא זֶה בְּמַקְצָת, בְּהַמְשָׁךְ הַזְּמַן יִמְנַע
 מִמּוֹנוֹ לְגַמְרֵי, וְהֵבֵא לְהַטְהֵר מְסִיעִים אוֹתוֹ.

הקדמה

שנה פשוטה: ז' תשרי

שנה מעוברת: ז' תשרי

יֵשׁ תּוֹעֵלֶת בְּלִמּוּד הַלְכוֹת אֱלוֹ, שְׂאֵף אִם יִכָּשֶׁל
 לַפְעָמִים, לֹא יִהְיֶה הַדְּבָר בְּעֵינָיו כְּהַפְקָר, וְלֹא יִהְיֶה
 בְּכֹלל 'בְּעֵלֵי לְשׁוֹן הָרַע', שֶׁעֲלִיָּהֶם אָמְרוּ חֻכְמִים
 שֶׁשְׂקוּל חֻטָּאִם כַּנֶּגֶד שֶׁלשׁ הַעֲבֻרוֹת הַחֲמוּרוֹת, וְאִינָם
 מְקַבְּלִים פְּנֵי שְׂכִינָה, אֲלֵא יִהְיֶה זֶה כְּשֶׁאָר אֲסוּרִים
 שֶׁנִּכְשָׁל בָּהֶם לַפְעָמִים. וְעוֹד, שֶׁלְכָל הַפְּחוֹת יֵדַע שֶׁחֻטָּא
 לְפָנֵי ה', וַיִּפְיֵס אֶת חֲבִירוֹ, אוֹ לְפָחוֹת יִמְנַע מִלְדַבֵּר
 עֲלָיו שׁוֹב, וְלֹא יִהְיֶה בְּכֹלל אֱלוֹ הַמְשַׁלִּיכִים אֶת הָעֲנָן
 הַזֶּה אַחַר גּוֹם, וְאִינָם חוֹשְׁבִים אוֹתוֹ לְעוֹן כָּלֵל.

הקדמה

שנה פשוטה: ו' שבט / ו' סיון

שנה מעוברת: ט"ז שבט / כ"ה אייר

בְּתַחֲלָה יוֹבְאוּ בְּמָה עֲבֹרוֹת שְׂרָגִיל לְעֵבוֹר מִי שְׂאִינוּ
 נֹזֶהר מֵאֲסוּר לְשׁוֹן הָרַע, וַיִּתְּכֵן שְׁעַל יְדֵי הַלְמוּד לֹא
 יִשְׁלַט הַיִּצָּר הָרַע כָּל כֶּף בְּחֶטָּא זֶה. וּכְשֵׁיִתְחִיל הָאָדָם
 לְהִזְהַר מֵעוּוֹן זֶה, לְאַחַר זְמַן יִמְנַע מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי. וְעוֹד
 תּוֹעֵלֶת יֵשׁ בְּלִמּוּד הַלְכוֹת אֱלוֹ, שְׂאָף אִם יִכְשַׁל
 לְפַעֲמִים, לֹא יִהְיֶה הַדָּבָר בְּעֵינָיו כְּהַפְקָר, וְלֹא יִהְיֶה
 בְּכֻלּוֹ 'בְּעֵלֵי לְשׁוֹן הָרַע', שְׂשָׁקוֹל חֶטָּאִם כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ
 הָעֲבֹרוֹת הַחֲמוּרוֹת, וְאִינָם מְקַבְּלִים פְּנֵי שְׂכִינָה, אֲלֹא
 יִהְיֶה זֶה כְּשֶׁאָר אֲסוּרִים שׁוֹכְשֵׁל בָּהֶם לְפַעֲמִים. וְגַם
 יִדַע שְׂחֶטָּא, וַיִּפִּיֵס אֶת חֲבִירוֹ, אוֹ לְפָחוֹת יִמְנַע
 מִלְדַּבֵּר עָלָיו שׁוֹב.

פתיחה

שנה פשוטה: ח' תשרי / ז' שבט / ז' סיון

שנה מעוברת: ח' תשרי / י"ז שבט / כ"ו אייר

מִחֲמַת אֲהַבַת ה' לְעַם יִשְׂרָאֵל הִרְחִיקָם מִכָּל הַמִּדּוֹת
 הָרָעוֹת, וּבִפְרָט מִלְשׁוֹן הָרַע וּרְכִילוֹת, כִּינֵן שְׂמִדּוֹת
 אֱלוֹ מְבִיאוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם לְמַרְיבוֹת, וְאָף לְשְׂפִיכוֹת
 דָּמִים. וְהַמְדַּבֵּר לְשׁוֹן הָרַע אוֹחוֹז בְּמִדָּה זוֹ הַמְשַׁחֲיָתָה
 אֶת הָעוֹלָם. וְעוֹד, שְׂעָקָר סִבַּת יְרִידַת יִשְׂרָאֵל

למִצְרִים הִיָּתָה עַל יְדֵי זֶה שֶׁהֵבִיא יוֹסֵף אֶת דְּבַת אָחִיו לִפְנֵי אָבִיהֶם, וְנִגְזַר עָלָיו לְהִמָּכֵר לְעֶבֶד. וְאִם שָׁהִיָּה לוֹ הִיָּתֵר לְכָף, לֹא הוֹעִיל לוֹ הַדָּבָר. וְעוֹד, שֶׁסִּבַּת גְּלוּתֵינוּ הִיא מִחֲמַת הַמְרָגְלִים, שֶׁחָטְאוּ בְּלִשׁוֹן הָרַע עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְנִגְזַר עֲלֵיהֶם לְבָכּוֹת בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת בֵּט' בָּאָב.

פתיחה

שנה פשוטה: ט' תשרי / ח' שבט / ח' סיון שנה מעוברת: ט' תשרי / י"ח שבט / כ"ז אייר

בְּשׁוֹנָה מִשְׁאָר הַמִּדּוֹת הָרְעוּת, לְשׁוֹן הָרַע נֶאֱסַר בְּפִרוּשׁ בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא תִלֵּךְ רֶכֶל בְּעַמֶּךָ', מִחֲמַת גְּדֹל הָרְעוּת שֶׁנִּגְרַמּוֹת מִמֶּנּוּ, וּמִפְּנֵי שֶׁכְּרוּכִים בּוֹ אֲסוּרִים רַבִּים.

יֵשׁ לְהַקְדִּים, שֶׁלְשׁוֹן הָרַע' הֵינּוּ שְׁמִסְפֵּר בְּגִנּוֹת חֲבָרוֹ, וְיִרְכִּילוֹת' הֵינּוּ שְׁמִסְפֵּר לְאַחַד מֵהַ שְׁחָבְרוּ דָּבָר עָלָיו רָע אוֹ עֲשָׂה לוֹ רָע. וּשְׁנֵיהֶם אֲסוּרִים אֲפִילוֹ עַל דְּבַר אֱמֶת, בֵּין אִם מְסַפֵּר בְּפָנָיו אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהוּא מְגַנֵּה, וּבֵין שְׁלֹא בְּפָנָיו. וְאִין חֲלוּק בֵּין הַמְסַפֵּר לְבֵין הַשּׁוֹמֵעַ וּמֵאֲמִין לְדָבָרִים. וּכְשִׁיּוֹבְאוּ לְהִלֵּן הָעֵבְרוֹת שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם בְּעֲלֵי לְשׁוֹן הָרַע, הַכּוֹנֵה בֵּין לְלִשׁוֹן הָרַע וּבֵין לְרִכִּילוֹת, בֵּין בְּדַבַּר אֱמֶת וּבֵין בְּשִׁקְרָה, אֵלֹא אִם יִבְאֵר בְּפִרוּשׁ לֹא כָּף.